

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

С. В. Сирцева, кандидат економічних наук
Миколаївський національний аграрний університет

У статті визначено сутність поняття «обліково-аналітичне забезпечення системи управління аграрними підприємствами». Обґрунтовано та запропоновано методичні підходи до формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами, що мають базуватися на облікових та аналітичних принципах.

Ключові слова: обліково-аналітичне забезпечення, обліково-аналітична система, система управління, облік, аналіз, аграрні підприємства.

Постановка проблеми. Функціонування системи управління неможливе без достовірної, оперативної, релевантної інформації та її аналітичного опрацювання. Бухгалтерський облік є основою усього інформаційного забезпечення системи управління господарською одиницею. Поряд із бухгалтерським обліком існує й економічний аналіз. У поєднанні їх можна назвати системою обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством.

Обліково-аналітичне забезпечення є важливим інструментом оцінки економічної ефективності аграрного виробництва і всієї системи господарювання. Воно присутнє на будь-якому аграрному підприємстві, що веде бухгалтерський облік відповідно до законодавства України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань визначення місця і ролі бухгалтерського обліку та аналізу в системі управління підприємством зробили наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як Ф. Ф. Бутинець, Л. Л. Горецька, А. О. Касич, Д. О. Панков, Я. В. Соколов та ін. Разом з тим, недостатньо дослідженими залишаються питання щодо методики формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в обґрунтуванні методичних підходів до формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами.

Виклад основного матеріалу. Сучасна система управління має одне з ключових значень для ефективного функціонування аграрного виробництва. Будь-які управлінські рішення щодо оцінки результатів господарювання, економічних процесів, оптимізації виробничих факторів, у тому числі раціонального використання виробничого потенціалу повинні базуватися на достовірній, своєчасній і повній обліковій інформації. Чітко налагоджений бухгалтерський облік своєчасно має забезпечити потреби управління необхідною та вірогідною інформацією для виконання всебічного аналізу господарської діяльності та обґрунтування відповідних управлінських рішень.

Будучи частиною управління, обліково-аналітичне забезпечення дає важливу інформацію, яка дозволяє контролювати поточну діяльність підприємства, планувати його стратегію і тактику, оптимально використовувати ресурси, вимірювати і оцінювати результати діяльності.

В економічній літературі зустрічаються різні підходи до трактування поняття «обліково-аналітичне забезпечення».

Так, М. Р. Гільмьярова під обліково-аналітичним забезпеченням розуміє концептуальну модель, що складається із взаємопов'язаних обліково-аналітичних процедур та застосовується для забезпечення апарату управління корпорації необхідною інформацією [1].

На думку І. В. Зенькіної, обліково-аналітичне забезпечення – це інтегрована система обліку та аналізу, що систематизує інформацію для обґрунтування бізнес-стратегії, координації напрямів перспективного розвитку підприємства, системної оцінки ефективності реалізації оперативно-тактичних та стратегічних управлінських рішень [2, с. 1].

Р. П. Юзва під обліково-аналітичним забезпеченням управління розуміє сукупність облікових і аналітичних процесів, об'єднаних в обліково-аналітичну систему та спрямованих

на задоволення інформаційних потреб користувачів шляхом перетворення первинної інформації в узагальнюючу згідно з визначеними цілями, а також нормативно-правовим, методичним, організаційним, програмним, математичним, технічним та ергономічним забезпеченням [3].

І. М. Кирилов вважає, що обліково-аналітичне забезпечення управління – це сукупність взаємопов'язаних структурних елементів, що формують цілісний та безперервний процес формування ефективної системи обліку, аналізу та контролю основних ключових показників діяльності суб'єкта господарювання [4].

З представлених визначень бачимо, що науковці здебільшого трактують поняття «обліково-аналітичне забезпечення» як процес збору інформації за рахунок обліку та аналізу для цілей управління. Виходячи із цього, під обліково-аналітичним забезпеченням системи управління аграрними підприємствами, ми розуміємо формування інформації облікового характеру, що узагальнює результати діяльності та аналітичного, що передуює прийняттю обґрунтованого управлінського рішення.

Тобто, поняття обліково-аналітичного забезпечення постає у двох значеннях:

- 1) діяльність, пов'язана зі збором, реєстрацією, узагальненням, збереженням, передачею та аналітичним опрацюванням інформації;
- 2) забезпечення системи управління відповідною кількістю необхідної якісної інформації [5].

На нашу думку, формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами слід розглядати в розрізі таких основних етапів, представлених на рисунку 1.

На першому етапі необхідно виявити та проаналізувати потребу в інформації. Адже важливий та необхідний етап вдосконалення системи управління – це дослідження і аналіз існуючих процесів управління та руху інформації, на базі яких повинно здійснюватися прийняття управлінських рішень

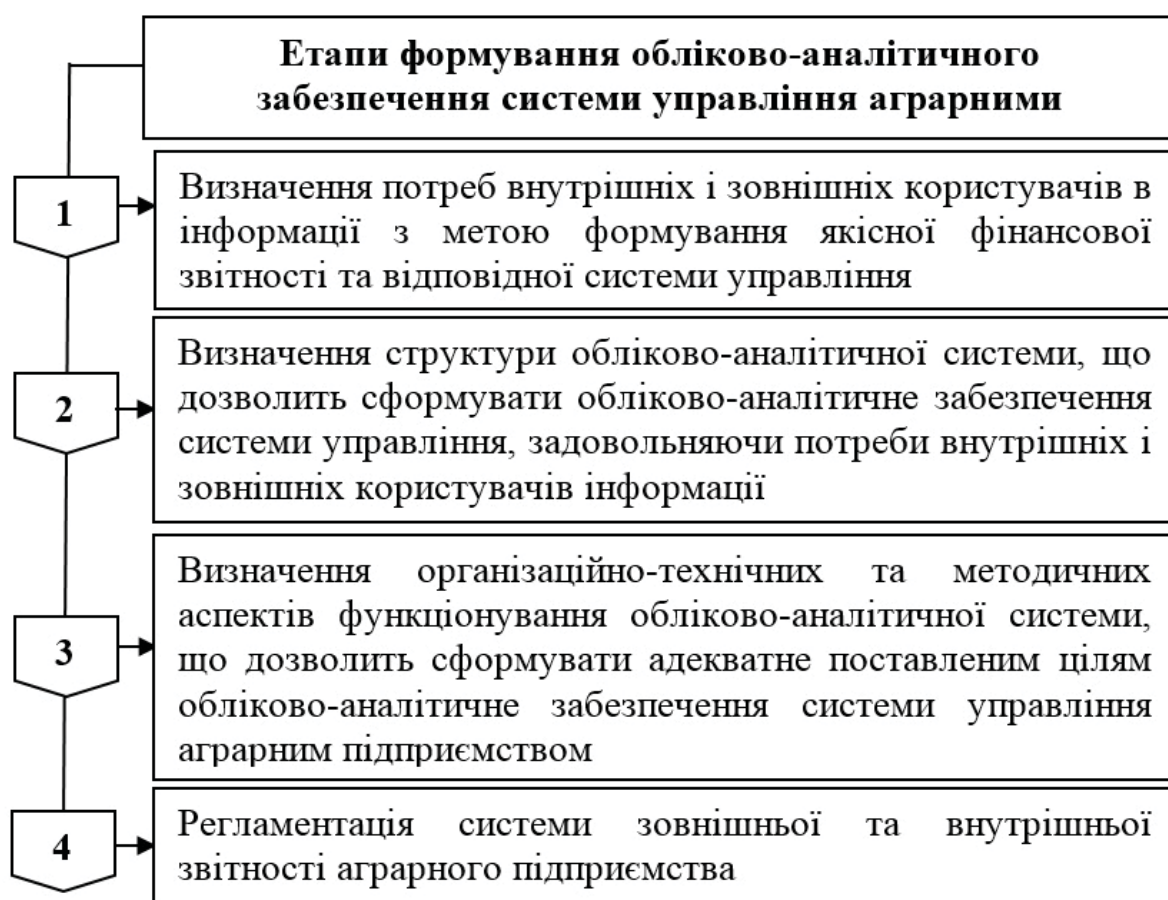

Рис. 1. Етапи формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами

Інформація, яка необхідна для управління підприємством, представляє собою різні повідомлення економічного, технологічного, соціального та іншого змісту. Управлінською розуміють інформацію, що обслуговує процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ і забезпечує вирішення завдань організаційно-економічного управління підприємством.

Потреба в інформації для кожного аграрного підприємства є індивідуальною і залежать від багатьох факторів. Під час здійснення аналізу інформаційних потреб вчені-економісти пропонують використовувати різні методи та їх комбінації (табл.).

На другому етапі необхідно визначити структуру обліково-аналітичної системи, що дозволить сформувати обліково-аналітичне забезпечення системи управління, найбільш повно

задовольняючи потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації.

Таблиця

Методи аналізу інформаційних потреб в обліково-аналітичній системі [6]

Назва методу	Характеристика
Аналіз задач	Визначає об'єктивні потреби в інформації для прийняття рішень
Аналіз документації	Дослідження документації, що знаходиться в розпорядженні особи, відповідальної за виконання тих чи інших завдань
Інтерв'ю	Виступає в тій чи іншій мірі структурованим опитуванням «носія» інформаційних потреб
Метод спостереження	Метод, за допомогою якого здійснюється відбір та накопичення первинної інформації про об'єкт, що вивчається, через безпосереднє сприйняття і реальну реєстрацію фактів, які стосуються конкретного об'єкта і є вагомим з погляду дослідника
Розробка системи збалансованих показників	Дозволяє визначити склад збалансованих показників в межах системи, методику їх розрахунку та необхідну для цього інформацію

Обліково-аналітична система – система підприємства, що існує в єдиному інформаційному просторі, базисом якої виступає інформація бухгалтерського обліку та включає в себе дві підсистеми: облікову й аналітичну, останні, у свою чергу, виконують відповідні функції в системі управління.

Так, обліково-аналітична система складається з елементів, які взаємодіють між собою, залежать одне від одного і формують єдине ціле. Обліково-аналітичну систему можна представити як сукупність складових: обліку, аналізу та аудиту (рис. 2).

Центральним елементом обліково-аналітичної системи є бухгалтерський облік, який виступає одним з основних джерел економічної інформації, що характеризує фактичний стан справ на підприємстві.

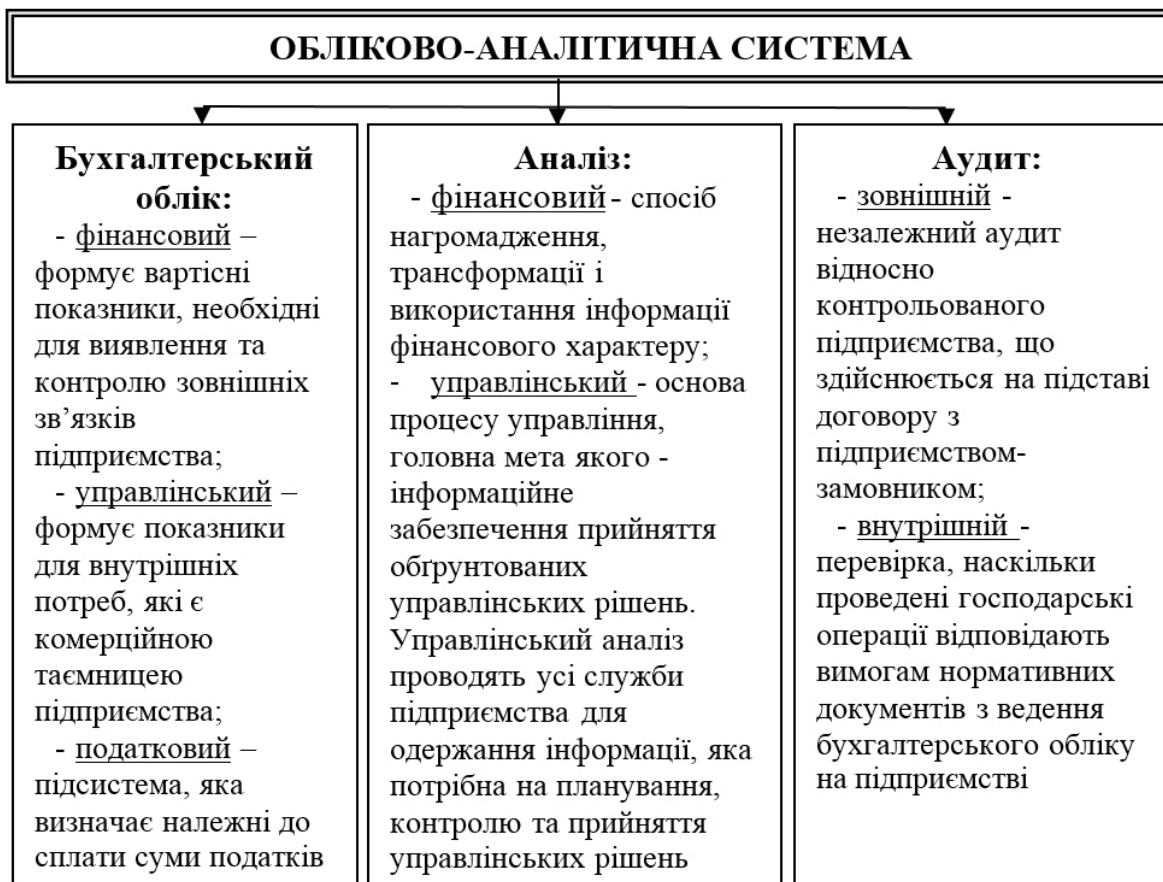

Рис. 2. Елементи обліково-аналітичної системи

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»[7], всі юридичні особи незалежно від форм власності повинні вести бухгалтерський облік і подавати фінансову звітність. Мета ведення бухгалтерського обліку є надання користувачам для прийняття рішень повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства. За функціями бухгалтерський облік поділяється на фінансовий, управлінський та податковий.

Якщо фінансовий облік ведеться відповідно до облікової політики підприємства та чинних інструкцій, положень та вказівок Уряду, Міністерства фінансів України, то ведення управлінського обліку не регламентується будь-якими інструкціями чи правилами, тобто здійснюється за власною методикою підприємства.

Визначення податків і зборів до сплати здійснюється на базі податкового обліку, який може вестися автономно, але в більшості випадків, виходячи з принципу раціональності, ве-

деться на основі фінансового обліку з використанням системи реєстрів податкового обліку.

Щодо аграрних підприємств, то вони мають забезпечити використання інтегрованої системи обліку, в межах якої основним ядром виступатиме фінансовий облік.

Отже, другий етап передбачає визначення елементів обліково-аналітичної системи, а саме – видів обліку, які дозволяють сформувати максимально наближені дані до визначених інформаційних потреб.

На третьому етапі необхідно визначити організаційно-технічні та методичні аспекти функціонування обліково-аналітичної системи, що дозволять сформувати обліково-аналітичне забезпечення системи управління аграрним підприємством.

Необхідно зазначити, що варіант побудови обліково-аналітичної системи буде залежати від того, які види обліку застосовують в межах обліково-аналітичної системи і який порядок їх взаємодії. Крім того, основним документом, що визначає функціонування обліково-аналітичної системи на підприємстві, є його облікова політика. Вона може оформлятися окремим документом щодо окремих видів обліку. Проте, на нашу думку, у разі забезпечення інтегрованої системи обліку, її зміст необхідно затверджувати у формі одного документу, в якому будуть враховані всі аспекти облікової політики в розрізі всіх видів обліку на підприємстві.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика – сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності [7]. Облікова політика передбачає цілісність системи бухгалтерського обліку на підприємстві і охоплює всі її складові: методичну, технічну та організаційну.

Вважаємо, що облікова політика аграрних підприємств має складатися з таких трьох розділів:

1. Методичний: методи оцінки вибуття запасів; періодичність визначення середньозваженої собівартості одиниці запасів; порядок обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат; методи амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, а також довгострокових біологічних активів та інвестиційної нерухо-

мости, у разі якщо вони обліковуються за первісною вартістю; вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; підходи до переоцінки необоротних активів; метод обчислення резерву сумнівних боргів; перелік створюваних забезпечень майбутніх витрат і платежів; перелік і склад змінних і постійних загально виробничих витрат, бази їх розподілу; перелік і склад статей калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг).

2. Технічний: затвердження робочого плану рахунків; зазначення форми обліку; графік документообороту; план проведення інвентаризації; склад фінансової, податкової, статистичної та оперативної звітності; система внутрішньогосподарського обліку та контролю.

3. Організаційний: організаційна форма бухгалтерської служби; структура бухгалтерської служби; функціональні обов'язки працівників бухгалтерії; технологія обробки облікової інформації.

На четвертому етапі формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління здійснюється регламентація системи зовнішньої і внутрішньої звітності аграрного підприємства за допомогою розробки форм внутрішньої звітності. Тобто необхідно визначити види звітності (бухгалтерська, податкова, стратегічна та ін.), її склад і зміст, встановити терміни подання, визначити форми звітів, відповідальних осіб за їх складання, а також визначити методи та методику її аналізу.

Висновки. Обліково-аналітичне забезпечення відіграє важливу роль в функціонуванні системи управління підприємством.

Під обліково-аналітичним забезпеченням системи управління аграрними підприємствами слід розуміти формування інформації як облікового характеру, що узагальнює результати діяльності, так і аналітичного, що передуює прийняттю обґрунтованого управлінського рішення.

Щодо формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління аграрними підприємствами, то воно повинно базуватися на облікових та аналітичних принципах в межах чотирьох виділених етапів.

Список використаних джерел:

1. Гильмиярова М. Р. Концептуальная учетно-аналитическая модель денежных потоков корпоративных структур [Электронный ресурс] / М. Р. Гильмиярова. – Режим доступа : http://dorigiistorii.ru/doc/merkulov/researchjournal_cloud_2012.pdf.
2. Зенькина И. В. Учетно-аналитическое обеспечение стратегического управления коммерческой организацией / И. В. Зенькова // Аудит и финансовый анализ. – 2009. – №2. – С. 1-3.
3. Юзва Р. П. Обліково-аналітична система – інформаційне забезпечення управління підприємством [Електронний ресурс] / Р. П. Юзва. – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/content/view/651/35/>.
4. Кирилов И. Н. Теоретические аспекты развития системы учетно-аналитического обеспечения управленческих решений на предприятии / И. Н. Кирилов // Вестник Адыгейского государственного университета. – Майкоп : АГУ, 2014. – №2. – С. 124-135.
5. Касич А. О. Научно-методичні основи обліково-аналітичного забезпечення управління прибутком підприємства / А. О. Касич, Р. М. Циган, О. І. Карбан // Проблеми економіки. – 2013. – №1. – С. 191-196.
6. Бухгалтерский учет в зарубежных странах : учебник / Я. В. Соколов, Ф. Ф. Бутынец, Л. Л. Горецкая, Д. А. Панков; отв. ред. Ф. Ф. Бутынец. – М. : Велби, Проспект, 2005. – 664 с.
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України від 16.07.1999р. № 996-XIV / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg>.

*С. В. Сырцева. **Методические подходы к формированию учетно-аналитического обеспечения системы управления аграрными предприятиями.***

В статье определена сущность понятия «учетно-аналитическое обеспечение системы управления аграрными предприятиями». Обоснованы и предложены методические подходы к формированию учетно-аналитического обеспечения системы управления аграрными предприятиями, предусматривающие использование учетных принципов и принципов экономического анализа.

Ключевые слова: *учетно-аналитическое обеспечение, учетно-аналитическая система, система управления, учет, анализ, аграрные предприятия.*

*S. Syrtzeva. **Methodical approaches to the formation of analytical and accounting support of agrarian enterprises' management system.***

The article defines the essence of "accounting and analytical support of agrarian enterprises' management system". The methodical approaches to the formation of accounting and analytical support management system are grounded and proposed to be involved into the accounting principles and the principles of economic analysis.

Keywords: *accounting and analytical support, accounting and analysis system, management, accounting, analysis, agricultural enterprises.*